Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XI., št. 35 („JUTRO" št. 195 a) Ljubljana, ponedeljek 30. avgusta 1943 Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42.

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ul. 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25, 31-26

Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja vsak ponedeljek zjutraj. — Naroča se posebej in velja mesečno L. 3.—

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

Potopitev angleške podmornice

3 parniki, 1 križarka in 1 prevozna ladja zadete z bombami v luki Auguste — 32 sovražnih letal sestreljenih

Vrhovno poveljništvo. Vojno poročilo št. 1191:

Na odprtem Tirenskem morju je bila angleška podmornica »Saracen«, katere izgubo je angleško mornariško poveljništvo objavilo, izločena iz borbe dne 14. avgusta po silovitem lovu Kr. korvete »Minerve« pod poveljstvom pomorskega poročnika Maria Baroglia iz Casal Monferrata. Ujetih je bilo 5 častnikov, med njimi tudi poveljnik in 41 mož posadke.

Nemška letala so z bombami zadela ladje v pristanišču Auguste ter poškodovala tri parnike s skupno 18.000 tonami, eno križarko in še eno posebno prevozno ladjo.

Taranto, Cosenza, Terni in nekateri kraji v pokrajinah Neaplja in Cosenze so utrpeli letalske napade močnih oddelkov. Sovražno letalstvo, ki ga je takoj prestregla protiletalska obramba, je izgubilo v hudih in ponovnih spopadih 24 letal, izmed katerih so jih 16 sestrelili naši lovci, 8 pa nemški; nadaljnjih pet letal so zbile protiletalske baterije. Tri ameriške lovce so uničili nemški letalci v zraku nad Sardinijo.

General Ambrosio

Angleške izgube v sicilskih vodah

Lizbona, 28. avg. s. Po svojem znanem sistemu priznavanja s kapljomerom javlja angleška admiraliteta izgubo podmornic »Saracen« in »Parthian«, treh torpedovk in enega torpednega čolna, ki so bile potopljene med operacijami v sicilskih vodah.

Portugalski glas o junaštvu italijanskega vojaka

Lizbona, 28. avg. s. Tednik »Ecchо« objavlja dolg članek o sedanjem položaju v Italiji. V članku je med drugim rečeno: »Italija je izgubila svoj afriški imperij, ki ga je častno in hrabro branila na vsakem koraku in ped za pedjo. Mi jo moramo zaradi tega spoštovati, spoštovati moramo množico njenih padlih in pohabljenih, spoštovati junaštvo njenih vojakov v Abesiniji, v Libiji, v Rusiji in v četniški vojni v Jugoslaviji.« Pisec tega članka Butrafaria, ki izjavlja, da je Anglofil po prepričanju, dodaja: »Ne držim s tistimi, ki dvomijo o junaštvu italijanskih vojakov, in se tudi ne bom pridružil tistim, ki kamenjajo grešnike, kajti v vojni vedno nekdo zmaga, nekdo pa izgubi. Ne morem pozabiti, da so na žareči afriški zemlji Italijani zabeležili zmage proti Angležem tedaj, ko so bile med Nemčijo in Italijo samo letalske bitke, dočim so Italijani sami prenašali strašno težo angleške moči, katere glavna skrb je bila predvsem obramba Egipta in Rdečega morja.« Po omembi razlogov, zaradi katerih je Italija stopila v vojno, zaključuje pisec takole: »Znana mi je tragedija naroda, ki je po zemljepisnem položaju med Gibraltarjem in Sueškim prekopom, vem pa tudi, da so Italijani vedno delali čast svojemu rodu, opravljajoč svojo vojaško dolžnost, in duhovni skupnosti, kateri pripadajo. Kot Latinec se ne sramujem, temveč čutim celo ponos za italijanskega vojaka. Ta je opravil in opravlja do kraja svojo dolžnost.«

Minister za promet v Genovi

Genova, 28. avg. s. Popoldne je prispel semkaj minister za promet. Sprejeli so ga predstojniki pošte in brzojava. Minister si je podrobno ogledal poštno palačo in tudi zaklonišča ter druge naprave v genovskem pristanišču, ki spadajo v njegov resor.

Novi turški poslanik v Rimu

Rim, 28. avg. s. V Rim je prispel novi turški poslanik pri Kr. dvoru, Eksc. Rušen Esref Unaydin. Na postaji Termini so ga sprejeli načelnik kabineta, načelnik ceremonijala zunanjega ministrstva, kakor tudi celotno osebje turškega poslaništva.

Nerazčiščeni odnosi med Anglosasi in Moskvo

Bojazen angleškega tiska zaradi še vedno obstoječih nesoglasij

Stockholm, 28. avg. s. Londonski dopisnik lista »Dagens Nyheter« poroča, da so v Londonu po konferenci v Quebecu vedno bolj prepričani, da je geslo »brezpogojna kapitulacija« nezadostno in bi ga bilo treba revidirati. Razni listi, med njimi »Times« in angleška revija »Economist«, izražajo s precej ostrimi besedami svojo bojazen zaradi nedoseženega sporazuma med Anglosasi in Rusijo. Težko se je izogniti zaključku, piše »Economist«, da se je zavezništvo med zapadom in vzhodom poslabšalo v zadnjih mesecih. Mnogi znaki jasno kažejo, da Rusija odklanja skupno prispevanje k miru in obnovi po vojni. To umikanje Rusije ima lahko prav tako katastrofalne učinke pri poizkusu zgraditve urejenega sveta kakor ameriški izolacijonizem po prejšnji vojni. Tako zadržanje bi bilo škodljivo tudi sami Rusiji, naglaša pisec. Posledica ruskega izoliranja je lahko samo nova vojna, tak katastrofalen razvoj pa je treba za vsako ceno preprečiti. Priporočljivo bi torej bilo, da bi Eden ali kak ameriški državnik istega čina odpotoval v Moskvo in obrazložil Stalinu, kakšni sklepi so bili s prejeti na konferenci v Quebecu. Treba je tudi omeniti, da v Londonu ne smatrajo, da je konferenca v Quebecu zaključena. Vedno jačje je prepričanje v londonskih krogih, da pomeni Mountbattenova premestitev odložitev invazije na zapadno obalo Evrope, in je bolj verjetno, da se bo pričela akcija v velikem slogu na kaki fronti Daljnega vzhoda. »Daily Herald« objavlja precej strogo kritiko zadržanja zaveznikov do Italije. Ko je padel Mussolini, piše list, bi morali biti zavezniki pripravljeni, sporočiti svoje načrte za vzpostavo demokratične svobode italijanskega naroda. Ničesar se ni storilo v tem smislu in Italijani nam prav upravičeno ne zaupajo.

Stockholm, 28. avg. s. Zadnja novica iz Quebeca, ki jo je objavil neki ameriški list, je ta, da naj bi se Stalin izjavil pripravljen sodelovati na konferenci treh, skupno z Ameriko in Anglijo. Dodajajo, da je Molotov že uradno obvestil o tem ameriškega in angleškega veleposlanika. V Quebecu čakajo vsi na uradno poročilo o tem. »Daily Mail« objavlja vest svojega posebnega dopisnika, da se pričakuje »senzacijonalna novica« kot zaključek angleško-ameriškega sestanka. Dejstvo, da je Churchill odložil do prihodnjega tedna radijski govor, ki bi ga moral imeti drevi, se spravlja v zvezo z novim političnim razvojem. »Daily Mail« si zastavlja tudi vprašanje, ali odložitev Churchillovega govora pomeni, da hoče počakati na obvestilo o novi konferenci ali pa bo imel svoj govor v trenutku, ko se bo pričela invazija.

Sadovi Rooseveltove diktature

Lizbona, 28. avg. s. Roosevelt je naglo na poti proti avtoritarni obliki države, piše ameriški demokratični senator Jones Maconey v reviji »Readers Digest«. V zadnjih 10 letih so Rooseveltovi izvršilni organi izdali okrog 400 odlokov in prav toliko jih je v isti dobi sankcioniral kongres. Najbolj presenetljiv dokaz Rooseveltovega stremljenja ambicije po oblasti je zakon o najemanju in posojevanju, za čigar izvedbo je kongres odobril kredit 18 milijard dolarjev. Z dvigi iz drugih skladov je Roosevelt vložil nadaljnjih 50 milijard v upravo zakona o najemanju in posojevanju. Roosevelt je sklenil tudi s 30 državami trgovinske pogodbe, katere so ratificirali parlamenti 26 prizadetih narodov. Kongres Zedinjenih držav, domovine svobode, ni bil niti obveščen o vsebini teh pogodb. Končno je kongres l. 1941. odobril zakon, ki daje Rooseveltu pooblastila v vojnem stanju Ta zakon pa je prepovedal ustanavljanje novih oblasti. Kljub temu je bilo ustanovljenih 11 novih ustanov in od tedaj ministrstvo za prehrano ni več odgovorno za prehranjevalna vprašanja, delavske ustanove niso več kontrolirane po ministrstvu za delo in notranje ministrstvo ima tekmece v oblasteh za vodenje vojnega gospodarstva. V zaključku pravi senator, da so povsod tako zvane vojne oblasti sprejele oblast od Roosevelta. To je pot, ki vodi v narodni socializem.

Razočarani Francozi

Tanger, 28. avg. s. Angleškoameriško pogojno priznanje francoskega osvoboditvenega odbora je bilo prava mrzla prha za Francoze v severni Afriki. Iz uradnih sporočil alžirskih predstavnikov obeh anglosaških vlad je razvidno, da se priznanje opira v bistvu na sodelovanje Francozov z zavezniki, katerim naj bi dajali vojake, operacijska oporišča, denar in vse drugo, kar je potrebno zavezniškim četam za nadaljevanje vojne. Ti smotri so v ostalem jasno specificirani v obeh enakih izjavah anglosaških vlad. »Vlada Nj. britanskega Veličanstva,« pravi angleška izjava, »priznava francoski odbor za narodno osvoboditev kot upravitelja francoskih prekomorskih ozemelj in kot naslednika starega francoskega narodnega odbora na levantskem področju.« Vlada Nj. Veličanstva priznava nadalje »odbor kot kvalificiran organizem, ki naj zagotovi kontinuiteto francoskega vojnega napora v okviru sodelovanja z zavezniki«. Sami francoski krogi poudarjajo, da je kot višek vsega obveljala beseda predsednika Roosevelta, ki je izrazil svojo voljo, da bi se posluževal še nadalje proslulega zakona o najemih in posojilih, zaradi katerega so morali francoski sodelavci plačati po najvišji ceni celo stroške za izkrcanje in bivanje ameriških čet v Afriki, čeprav so prišle v obleki osvobodilnih čet. V tem pogledu ni manjkalo drugih grenkih ugotovitev, ki so dovedle celo do številnih aretacij. Ves francoski tisk kaže le malo navdušenja za formulo, ki spremlja priznanje in ne skriva svojega nezadovoljstva zaradi quebeškega sklepa obeh poglavarjev zavezniških vlad v pogledu francoskega osvobodilnega odbora.

Ostavka bolivijske vlade

Buenos Aires, 28. avg. s. Iz La Paza poročajo, da je bolivijska vlada podala ostavko, ki jo je predsednik Enrique Tenaranda del Castillo sprejel. V političnih krogih napovedujejo možnost imenovanja vojaške vlade.

Nesreča švicarskega letala

Bern, 28. avg. s. Pred dnevi je neko švicarsko vojaško letalo padlo v jezero Greifen v curiškem kantonu. Članov posadke še niso našli.

Kralj Boris III. umrl

Simeon II. novi kralj Bolgarije

Sofija, 28. avg. s. **Bolgarski kralj Boris III. je danes ob 18.20 umrl v kraljevi palači v Sofiji. V istem trenutku so sneli zastavo s kraljevimi znaki, ki je plapolala na palači.**

Proglas vlade bolgarskemu narodu

Sofija, 29. avg. s. Besedilo prvega proglasa, ki ga je naslovil ministrski svet na bolgarski narod, se glasi:

Bolgari! Nj. Vel. kralj Boris III., naš ljubljeni vladar Zedinitelj, je danes 28. avgusta l. 1943 po kratki mučni bolezni umrl v svoji palači v Sofiji, obdala od kraljevske rodbine. Ogromna je ta izguba za Bolgarijo. Velikanska je bolečina vsega bolgarskega naroda. Velikanska je hvaležnost vsega bolgarskega naroda pred velikim carjem Zediniteljem. Mi vsi imamo sveto dolžnost slediti njegovi neomajni volji, da bi bili zedinjeni v delavni vdanosti do napredka zedinjene Bolgarije. Večen naj ostane v nas njegov spomin.

Drugi proglas se glasi:

Bolgari! Danes 28. avgusta 1943 je Nj. Kr. Vis. princ prestolonaslednik Simeon Tirnovski, ljubljenec in nada bolgarskega naroda v skladu s čl. 34 ustave zasedel prestol bolgarskih kraljev z imenom Simeon II., kralj Bolgarov. Zavoljo mladoletnosti Nj. Vel. kralja Simeona II. in v skladu s čl. 151 ustave prevzema ministrski svet vlado države do ustanovitve regentstva, kakor ga določa ustava. V tem težkem trenutku za našo državo pozivamo vse Bolgare, naj se še trdneje združijo okrog prestola Nj. Vel. Simeona II., da bi se moglo nadaljevati svetlo delo Bolgarije z vero v srečno bodočnost našega naroda in z zaupanjem vseh nas Bolgarov. Živel Nj. Vel. Simeon II.! Živel Bolgarija! Živelo bolgarsko ljudstvo!

Oba proglasa, ki nosita datum 28. avgusta l. 1943, sta podpisana od vseh članov ministrskega sveta s predsednikom Bogdanom Filovom.

Prvo sporočilo o kraljevi smrti

Sofija, 28. avg. s. Vest o smrti Nj. Vel. Borisa III. je bila uradno objavljena ob 20., v trenutku, ko so se oglasili zvonovi bazilike sv. Aleksandra Nevskega. Vest je objavil minister za tisk, ki je nato razglasil, da stopa princ prestolonaslednik Simeon po čl. 34. bolgarske ustave na prestol z imenom Simeona II. Predsednik ministrskega sveta je naslovil na bolgarsko ljudstvo dva proglasa, v enem sporoča smrt bolgarskega carja Borisa III. in da stopa Simeon II. na prestol, v drugem pa, da prevzema ministrski svet na podlagi čl. 151. bolgarske ustave oblast, dokler se ne imenuje regentstvo. Množica je zvedela za vladarjevo smrt po 20 udarcih zvonov vseh sofijskih cerkva. Na cestah so se videli prizori globoke bolesti. Ministrski svet je izdal odlok, po katerem je bolgarski narod zavoljo smrti bolgarskega carja v žalosti.

Splošno žalovanje

Sofija, 29. avg. s. Zvonovi sofijskih cerkva so do pozne nočne ure počasi in težko pozvanjali, množica pa se je gnetla po vseh svetiščih, da bi molila za pokojnega vladarja. Koliko je bolgarsko ljudstvo ljubilo carja Borisa III., je razvidno iz žalosti in obupa, ki ga je njegova smrt povzročila v vseh krogih. Prizori presunljive bolesti so se odigrali na trgu, kjer se dviga spomenik carju Aleksandru in kjer se je zbrala velika množica, čim so se zvonovi bazilike sv. Aleksandra Nevskega oglasili s svojim žalostnim zvonenjem. Moški in ženske so jokali brez besede v nemi bolesti. Ko so zvonovi za trenutek utihnili, se je množica podala v baziliko.

O kraljevi bolezni ni nobene točnejše uradne vesti, znano je samo to, da je kralja Borisa zadela težka srčna bolezen, ki je dala povod za strašne možnosti, obup in upanje, ne da bi si uradni krogi delali preveč utvar. Šele v četrtek se je razširila vest o kraljevi bolezni. Dvor jo je držal najprej v tajnosti in zdi se, da je samo predsednik ministrskega sveta Filov vedel o njej. Opozorili so ga nanjo kmalu po prvi krizi, ki jo je doživel visoki bolnik. Med tem sta prispela iz Berlina in z Dunaja v Sofijo dva specialista, ki sta imela z dvornim zdravnikom dr. Daskalovom prvi zdravniški posvet. Ko se je vest o bolezni razširila po Bolgarji, je pokazalo sofijsko prebivalstvo globoko bolest in takoj se je v vseh krogih opazilo živo in preplašeno zanimanje. Ves notranji promet v kraljevi palači se je takoj prekinil in izmenjave straž so se vršile brez ropota bobnov in zvokov fanfar. V soboto dopoldne se je pokazalo nenadno zboljšanje, zaradi katerega je narastel optimizem vseh. Pozneje se je razvedela žalostna resnica preko tretjega uradnega poročila o stanju visokega bolnika. Ta vest je izzvala pravo brezupnost. Upanje, ki se je bilo vnelo v srcih vseh Bolgarov, je žal ugasnilo po nekoliko urah.

Boris III. je bil še mlad, štel je šele 49 let in je umrl po življenju, ki ga je prebil v viharni dobi bolgarske zgodovine. Zaradi njegove modrosti, odločnosti in ljubeznivosti, a še bolj zaradi njegove globoke človečnosti in velike ljubezni do države in ljudstva, ga danes vsi objokujejo. Kraljica Ivana, ki je stalno stregla svojemu visokemu drugu, je doživljala še globlje vse faze zboljšanja in poslabšanja njegovega stanja ter je upala do zadnjega, da bo mogla krepka vladarjeva narava premagati bolezen, ki pa je bila močnejša; pokazale so se komplikacije, ki so srce še bolj oslabile. Kriza je nastala nenadno in bolgarski car je umrl ob 18.22. Prebivalstvo je zaslutilo žalostni in bolestni dogodek, ko so sneli zastavo s kraljevimi znaki na kraljevi palači. Vojni minister je naslovil proglas vojski, pozivajoč jo, naj obnovi carju Simeonu prisego zvestobe in naj služi disciplinirano domovini v orožju. Prestolnica je vsa v žalosti.

Zadnji trenutki kralja Borisa

Sofija, 28. avg. s. Objavljeno je bilo naslednje zdravniško poročilo o zdravstvenem stanju kralja Borisa: »Zdravstveno stanje Nj. Veličanstva se je znova poslabšalo zaradi oslabitve srca. Dr. Daskalov.«

Sofija, 28. avg. s. Po objavi zadnjega poročila o stanju kralja Borisa je sofijska radijska postaja javila, da prekinja oddajo in da jo bo nadaljevala ob 17.30. Nenadno poslabšanje vladarjevega stanja je zbudilo največjo osuplost. Preden je radio sporočil zadnje zdravniško poročilo o poslabšanju stanja kralja Borisa, je ta vest zaradi indiskrecije nekaterih oseb, ki so v stiku s kraljevim domom, kakor blisk prodrla v vse kroge mesta. Bolezen kralja je izredno resna. Vladar se je upiral, vendar so nastale komplikacije, ki so poslabšale stanje bolnika. Če je kakšno upanje za rešitev vladarja, obstoja v skrbni negi specialistov, ki so dobro znani po vsem svetu, in v močni naravi kralja Borisa. Vladarju strežejo kraljica in drugi člani družine. Na kraljevem bolgarskem dvoru akreditirani ministri prihajajo k ministru kraljevega doma po obvestila. Kr. minister Italije je v stalnih stikih z dvorom in z vlado.

Princ Boris Trnovski se je rodil dne 30. januarja l. 1894 v Sofiji kot sin Ferdinanda I. in princese Marije Luize Burbonsko-Parmske. Bolgarsko ljudstvo je pozdravilo njegovo rojstvo z največjim navdušenjem. Naslov in ime Nj. Kr. Vis. Borisa Trnovskega so mu dali na čast prestolnice stare bolgarske države Trnove. Mladi princ je pokazal že v prvih letih svojega življenja veliko ljubezen do študija in žilav ter neupogljiv značaj. Mati, ki ji je bil izredno vdan, mu je dejala ob svoji smrti: »Ko boš nekega dne kralj, poskusi biti najboljši kralj. Če boš hotel, da te bo ljudstvo ljubilo, moraš s svojim življenjem in vsem svojim duhom stopiti v njegovo službo. Pomni, da je domovina najlepša in najsvetejša stvarnost.« Kralj Boris je uresničil na najlepši način to zadnjo materino voljo.

Za vzgojo mladega princa so poskrbeli na najpopolnejši način. Najznamenitejše domače in tudi tuje profesorje so pozvali, da bi ga izšolali, in v tej šoli stroge discipline in dolžnosti je zrasel princ močan in bistroumen. V vojaško akademijo so ga sprejeli, potem ko je bil obiskoval redni licealni tečaj in je imel priliko, da pokaže v svetli luči vse svoje velike intelektualne in moralne darove. Promoviral je na pravni fakulteti in se naučil gladko vseh evropskih jezikov, v katerih se je izpopolnil s številnimi in dolgimi potovanji v inozemstvu. Čeprav je bil tako na mnoge načine zaposlen, mu je vendar uspelo dobiti časa tudi za naravna nagnjenja svojega temperamenta. Kot učen naturalist je podaril Sofiji velikanski živalski in botanični vrt ter naravoslovni muzej, ki obsega dragocene zbirke črnomorske favne in flore.

Balkanske vojne l. 1912 se je udeležil kot major, med veliko vojno pa je bil član glavnega stana svojega kraljevskega očeta. Ko je kralj Ferdinand odstopil, so ga proglasili 4. oktobra l. 1918 pod imenom Boris III. za kralja Bolgarov. Že v prvih letih svojega vladanja se je pokazal strogo ustavnega vladarja, ki želi spraviti politiko svoje države v sporazum z velesilami, zlasti pa z Italijo. S spretnostjo mu je uspelo izogniti se sporom s sosedno Jugoslavijo, s katero so bile česte težave. S svojim odkritosrčnim značajem in svojo energijo si je pridobil naklonjenost vse Evrope. Bil je častni doktor vseučilišč v Sofiji, Berlinu, Rimu in Varšavi.

Dne 25. oktobra l. 1930 se je v čarobnem okviru svetnikovega mesta, v Assisiju, poročil s princeso Ivano Savojsko, četrto rojenko italijanske vladarske dvojice. Ta poroka, ki je pripeljala prvič na bolgarski prestol italijansko princeso, je rodila v obeh državah, ki sta si bili vedno prijateljici, globoko zadovoljstvo in zato čuti italijanski narod danes tem večjo bolest zaradi težke žalosti, ki je zadela plemeniti bolgarski narod in njegovo kraljico. Iz tega zakona sta se rodila dva otroka, princesa Marija Luiza 13. januarja l. 1933, in prestolonaslednik princ Simeon 16. junija 1937. Med to vojno je znal kralj Boris navzlic neizogibnim težavam privesti svojo državo do politike, ki je najbolje ustrezala koristim njegovega naroda, zavedajoč se stvarnosti trenutka in v zavesti neizogibne usode bolgarskega naroda.

Z vzhodnega bojišča

Hudi boji v južnem in srednjem odseku

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 29. avg. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

V južnem in srednjem odseku vzhodne fronte se nadaljujejo težke in posebno za sovražnika z izgubami združene borbe, ki so se predvsem na žariščih z uporabo oklopnih in letalskih sil na obeh straneh stopnjevale do največje silovitosti.

Na zapadnem Sibirskem morju so nemške podmornice uničile v sovražnem konvoju tri parnike s skupno 12.000 br. reg. tonami.

Nemška brza bojna letala so dosegla pri dnevnem napadu na pristanišče v Augusti bombne zadetke na štirih ladjah srednje velikosti. Na bojnem področju Neaplja in pred južno obalo Sardinije so nemški lovci včeraj sestrelili 11 sovražnih letal. Naši lovci in protiletalsko topništvo so nad Atlantikom in nad zasedenim zapadnim ozemljem ter ob norveški obali sestrelili še štiri nadaljnja letala.

Nemške podmornice so potopile na Sredozemskem morju 3 ladje s skupno 20.000 br. reg. tonami ter hudo poškodovale s torpednim zadetkom velik parnik za prevoz čet.

Stotnik Rahl, vodja lovske letalske skupine, je 28. avgusta dosegel svojo 200. zmago v zraku.

Uspel napad na sovjetske postojanke ob Miusu z morja

Berlin, 28. avg. s. Nemške mornariške sile so razbijale včeraj v prvih urah sovražne postojanke v odseku Miusa. Opaženih je bilo mnogo zadetkov, ki so povzročili strahovite eksplozije. Sovražni odpor ni zadal nobene škode nemškim edinicam. Oddelki nemške vojske, ki operirajo v tem odseku, so potrdili učinkovitost tega novega napada nemških pomorskih sil na sovražno kopno fronto.

Bitka v kronštatskem zalivu

Berlin, 28. avg. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava, da sta dve sovjetski nosilki letal ponovili že v noči na 27. avgust izjalovljeni poizkus, da bi vdrli v Kronštatski zaliv po Petrograjskem prekopu. Učinkovit ogenj obalnega topništva nemške mornarice je prisilil obe bojni edinici, da sta opustili akcijo in se vrnili, zaščiteni z umetno meglo.

Zahvala dr. Göbbelsa prebivalstvu Berlina

Berlin, 29. avg. s. V proglasu berlinskemu prebivalstvu se je propagandni minister dr. Göbbels zahvalil za zgledno zadržanje ob nedavnem terorističnem napadu na nemško glavno mesto. Število padlih, ranjenih in pogrešanih, je dejal minister, je razmeroma majhno, kajti ukrepi organov za pasivno zaščito in ocenjevanje škode so imeli dobre učinke na vse berlinsko prebivalstvo, ki pa je tudi pokazalo odločnost, da hoče braniti glavno mesto z vso svojo hrabrostjo in vero.

Odločilo bo samo orožje

Berlin, 29. avg. s. Mednarodna obveščevalna agencija piše glede na vesti, katerih večino nikakor ni mogoče kontrolirati, o možnem stiku med Berlinom in Moskvo, da ugotavljajo v pooblaščenih pristojnih krogih, da bo na vzhodu odločilo samo orožje in da ostane cilj dokončni poraz boljševizma.

Tajna seja iranskega parlamenta

Ankara, 28. avg. s. Iz Teherana poročajo, da se je parlament odločil za tajno sejo, na kateri bi obravnaval številne interpelacije opozicijonalcev. Opozicija nasprotuje stalnim koncesijam vlade napram severnoameriškim oblastem.

Naš mojster svetovne slave:

F. A. Šega

Slovenski medaljer 18. stol.

Dober lučaj za spomenikom največjega rodoljuba naše zemlje Janeza Vajkarda Valvazorja, stoji resno, srednje velko, lepo poslopje Narodnega muzeja; naša zakladnica neprecenljivih vrednot: stvarjalne sile, uma in rok naših davnih in pradavnih dedov.

Od najpreprostejšega kamenega orodja pa do najrazličnejših stvari, ustvarjene skozi dolgo dobo let, ko si je v njej oblikoval okus in tehnična zmožnost človeških rok, so nanizani predmeti v obširnih sobanah. Kakor jagode na rožnem vencu se vrste uporabni predmeti, predmeti umetnoobrtnega izdelka in stvaritve, od najpreprostejših pa do najžlahtnejših odtenkov čiste umetnosti človeka naše zemlje in krvi.

Če se povzpnemo po stopnišču — strop krasé štiri velike ženske alegorične postave, polne umetniškega nadiha in življenja, mojstrovine Jurija Šubica — in zavijemo mimo Gigantov (delo kiparja Urbanija, polbrata Ivana Zajca, tvorca Prešernovega spomenika) na levo stran po svetlem hodniku, pridemo do visokih steklenih omar, polnih najrazličneje oblikovanih majolik. Tik ob njih, pod velikimi polkrožnimi in medlo zastrtimi okni, pa stoje tri male, črne, položno ležeče vitrine, izpolnjene z drobcenimi dragocenostmi kiparstva: kovancev, plaket in medalij.

Poslednja vitrina vzbuja posebno pozornost, še posebno, če smo dovzetni za lepoto take male in drobne likovne umetnosti, kakršna je medaljerstvo. Cela vrsta medalj leži na temno baržunastih blazinicah v najrazličnejši zlitini; v večini pa so podane v bronu, tu pa tam tudi v srebru. To so prefinjeni izdelki uma in rok znamenitega sinu naše zemlje in prvaka mojstrov na tem plemenitem področju, medaljerja **Franceta Andreja Šege.**

Srebrna mojstrovina Šegovega medaljerstva; izvirnik je v velikosti moške dlani in je v ljubljanski zasebni zbirki.

Kdo je bil ta mož?

Malokomu je znano to ime. Še manj jih je, ki bi poznali njegovo delo in vedeli, da je bil tvorec teh drobnih okusnih likovnih oblik naš rojak, Dolenjec, doma prav iz Novega mesta. Po rodu skromni mojster medaljerstva je bil ljubljenec bogov, plemstva, kronanih glav.

Res, Šega je bil mojster v svoji stroki, da mu ni bilo para pod soncem. Posebno še, kar tiče njegovo tehnično znanje. Saj brez prepotrebnega znanja in veščine ni in ne more biti nadiha čiste umetnosti. In kakor je virtuozno obvladal vse zvrsti obrtniškega znanja, tako je znal tudi z izredno silo vdihovati življenje in lepoto v glino, vosek ali v kovino. Močno nas spominjajo njegovi plastični umetvori razgibanih podob njegovega sodobnika J. B. Tiepola.

Doba rokokoja

Oba sta bila sina živahne dobe, opredeljene v zgodovini z besedico »Rokoko«, ko so šumela po dvoranah široka, s svilo in brokatom vezena krila, ko so moški kakor ženske še nosili kodrolase, snežnobele lasulje, popudrana lica, okrašena z malimi črnimi madeži in je kar prebohotno cvetela ljubezen in naslada. Takrat, ko je vrli oča Marko Pohlin (1735—1801) v šegavi govorici vzpodbujal naše dede k pobožnostim, v dneh, ko so delovali med našim narodom resni Japelj (1744—1807), navihani Linhart (1756—1795), prijazni pater Valentin (1758—1819) in zavedni baron Žiga Zois (1747—1819) s svojo mislijo in besedo — takrat se je naš Šega že proslavljal s svojimi deli po različnih evropskih dvorih.

Ta mož je bil prepoln svojstvenega talenta in znanja. Vsi viri, starejši in novejši, pa kažejo, da je bil kot medaljer prav za prav samouk. Že preko sto let stari zapiski nam prikazujejo Šego kot svojevrstnega tvorca na tem nelahkem poprišču likovne umetnosti.

Njegovo življenje

Zapisani viri pravijo nadalje, da je bil Šega po poklicu ne samo medaljer, marveč tudi bakrorezec ali urezovalec in slikar; vsekakor je bil dober opazovalec in izvrsten risar. Rodil se je 16. novembra 1711 kot sin dobrega novomeškega obrtnika, puškarja in orožarja (za tedanje čase je bila to žlahtna zvrst kovaštva), Andreja in njegove žene Katarine rojene Castelzinove (Kastelcinove).

Od očeta je bil nadarjeni deček vpeljan in izučen v kovinarski obrti. Gotovo se je že kot mladenič poglabljal v likovne predmete različnih plastičnih okrasков in gravur, ki so tedaj služili kot neizogibna dopolnitev estetične oblike slehernega kosa orožja.

Ko se je izučil, je šel po stari navadi s popotno palico kot 17-letni vandrovec po deželi. Bil je tu pa tam več ali manj časa zaposlen pri raznih mojstrih svoje stroke; za dve leti se je ustavil tudi v starinskem Kamniku. Od leta 1730. dalje pa ga že najdemo v Monakovem kot puškarskega pomočnika v delavnicah znanega orožarja Pavla Lienharda in Janeza Jurija Dapenborda; bil je do 1734/35 (ker je takratni pomočniški čas zahteval povsod zaključno dobo dveh let) v eni in isti delavnici.

Poleg poklicne obrti je gojil v svoje veliko veselje in z vnemo umetniško urezovanje (graviranje) v različne kovine. Posebno pa je imel smisel za dolbenje **negativnih plošč** iz različno trdih kovin, (bakra, kositra ali jekla), in sicer za pečatnike. Tako je pridobil kar presenetljivo spretnost v tehniki za svoje poznejše delo: za urezovanje in dolbljenje v jeklo, ki mu je prineslo neminljivo čast v medaljerstvu.

Mojster - medaljer

Da je pri tem z veliko vnemo risal, študiral stare mojstre in se uril modeliranja v glini in vosku, nam ni treba poudarjati. Postal je v plastičnem oblikovanju tak mojster, da je voščeni lik kneza Karla Alberta, katerega je oblikoval 1738, našel tak odmev pri najvišjih krogih, da je bil Šega 12. decembra 1738 imenovan najprvo za provizoričnega mojstra, dobrega pol leta nato (9. julija 1739), pa je bil že stalno nastavljen kot »mojster — urezovalec kalupov, za kovance in medalje« v knežji kovnici mesta Monakovega in sicer za tiste čase z lepo letno plačo 200 fl.

Preden dalje pregledujemo Šegovo življenje in delo, moram opozoriti, da ni samo upodabljal **pozitivno** (modelirano, v višino nanašanih plasti) v glino in vosek tedanje odličnjake, ampak je znal z res mojstrsko veščino upodabljati z dolbljenjem in urezavanjem različne podobe tudi v globino, torej **negativno**. To se pravi: znal je urezavati in dolbsti v jeklene plošče **plastično negativne upodobitve** in je s tem ustvarjal žlahtne kalupe najfinejših likovnih oblik. S takimi jeklenimi kalupi so lahko izdelovali kovance in medalje iz najrazličnejših kovin: iz bakra, kositra, srebra in zlata.

Tu je bistvo njegovega tehničnega znanja. Dovršeno je znal v udolbenju podajati v najtrši kovini — v jeklu — blesk in napetost človeške polti, mehkobo las, tkiva, blaga, svile, baržuna, kožuhovine. Da, celo to je znal, da na kovancu točno razločimo, ali predmeti na upodobitvi predstavljajo železo ali zlato ali drugo kovino. Barvo las in izraz oči spoznavamo na teh majhnih likih, če se poglobimo v podrobno opazovanje. Zato zaslužijo ti umotvori resnično vso našo pozornost, posebno še, če vemo, da so bili ustvarjeni brez tehničnih pripomočkov, ki jih danes že v bogati meri poznamo.

Mož evropskega slovesa

Kje se je Šega medaljerske umetnosti izučil, kronika ne ve; domneva pa, da za to sploh ni imel učitelja. Vendar kaže njegovo slogovno oblikovanje — posebno del v mlajših letih — sorodnost z deli švicarskega medaljerja Karla Hedlingerja, s katerim sta postala v poznejših letih dobra prijatelja, tako dobra, da sta drug drugemu pošiljala v zameno svoje umotvore. Datum njunega prvega srečanja pade v leto 1739., a morda celo že v leto 1727., ko je Hedlinger že pridno potoval.

Več sledov kaže, da je bil Šega zaposlen nekaj časa tudi na Dunaju in da je delal celó za dvor. Razen manjših potovanj pa je živel in deloval večina v Monakovem. Kakor vsak velik talent, je tudi on briko okušal vse vrste »prijateljske« zavisti v različnih dvornih spletkah. Toda prejemal je tudi nagrade, tako od cesarice Marije Terezije dragocen prstan z briljantom.

Da je bilo drobno medaljersko delo težavno za duševni in še bolj telesni napor, kaže huda nesreča, ki ga je zadela, ko je siromak v letu 1776. oslepel na obe očesi. Seveda je bil nato upokojen, vendar z navedbo, da ostane kovnica in izdelava medaljerskih kalupov še vedno v njegovih veščih rokah. Dvanajst let po oslepitvi je mojster Šega 6. decembra 1787 umrl. Če zabeležimo še, da je bil od leta 1740. poročen z Ano Katarino Niederreiterjevo in obdarjen z otroki, smo v glavnem začrtali življenjske in umetniške mejnike tega našega velikega rojaka.

Kako je bil Šega že za življenja slavljen, nam kaže oljna upodobitev njega in družice, s katero ga je ovekovečil znani rokokojski slikar Jurij de Marées. Slika visi danes v avgsburški galeriji. Šega sam je imel mnogo smisla za risbo in barvo, kar nam prav lepo dokazuje njegova lastna upodobitev s pasteli (barvne krede): res lep umotvor, ki je danes v monakovskem Državnem muzeju. Da je bil Šega zelo plodovit umetnik, nam pa pričujejo precej dolgi spiski leksikonskih oštevilčenih zaznamb njegovih najvažnejših in redkih del. Mislim, da ga ni resnega zbiratelja lepih kovancev in žlahtnih medalij, ki ne bi imel kakega »Šege« v svoji zbirki. Zlasti ni muzeja ali galerije tu in onkraj morja, kjer ne bi bilo v numizmatičnem oddelku nekaj kovancev slovenskega umetnika.

Medalje (kovancev ne!) je Šega po večini signiral navadno pod oprsjem upodobljenčevim, in sicer v krivulji tekočega kroga. Upodabljal pa je portrete navadno v strogem profilu, komponirano z eno ali več osebami. Prav tu je spet njegova umetnost na višku: dovršeno je znal podajati v najtanjših legah nanešenih ali zmodeliranih plasti kar najbolj harmonične spojitve, zračne oddaljenosti od osebe do osebe, v pravilni risbi zračne in barvne perspektive. Pri tem pa je dal umotvoru še jasno in mehko plastiko. Na primer: če je upodobil dvoje poprsij v profilu drugo za drugim, je upodobil zadnjo osebo v čudovito lahnil obrisih, v vsej značilnosti drže in noše tedanjega časa. Zato so njegove osebe žive in se jim pozna, da jih je upodabljal z veliko ljubeznijo. Bil je umetnik, ki je do potankosti poznal tehnično plat — to se pravi: rokodelsko stran — svoje stroke.

Ljubljanska muzejska zbirka

V še podrobnejšo razčlenitev njegovega dela se tu ne moremo spuščati. Lahko pa trdimo, da je bil Šega najvidnejši zastopnik medaljerske umetnosti 18. stoletja. Saj so že takrat sodobniki gledali v njem prvaka v širokem krogu evropskih medaljerjev. Njegova podajanja v portretiranju do danes nimajo primere. Bil je rokokojski mojster lahkotnih, vedno v vetru plapolajočih in estetično z okusom razpuščenih oblik, to ne samo tehnično dognano, ampak tudi visokih umetniških kvalitet.

Zbirka, ki jo hrani naš muzej, ni velika; za ožjo domovino kar preskromna. V vitrini, tretja po vrstnem redu, ob zastrtem visokem oknu, je za nas tem bolj dragocena, ker poseduje lepo razvrščene izbrane umotvore prefinjenih potez in oblik.

Kmalu bo potrkala jesen in že se bodo zaprla — drugače ob nedeljah na široko odprta — muzejska vrata. Pojdite, oglejte si drobne umotvorčke Franceta Andreja Šege, ki vam doslej morda še po imenu ni bil znan.

E. Justin,
slikar - grafik.

Jutro v sobnem ribniku

Prelestno jutro se je razlilo čez široko ljubljansko ravan in čez košato nalik vencu jo obrobljajoče homolje. Sveža poznopoletna sapica pihlja skozi okno in prvi prameni ognjenega kolesa Dažboga prodirajo radovedno v ribogojnice tik oken, od katerih nam nudi vsaka verno sliko delčica kakega bajerja, mirnega potočka ali pa jarka.

Pred sončnim vzhodom je vladal polmrak v posodah zaradi gostega rastlinja, zlasti pahljačastolistnih, časih po več metrov dolgih kabomb (Cabomba), ki tvorijo pravcat podvodni pragozdiček. — Ko ga je sonce poljubilo, se je spremenil bajerček za steklom v vodni raj, pretkan od barvnih odtenkov rastlinja in živalstva. Med zankami kabomb streme k svetlobi tudi svedrovke (Vallisneria spiralis). Ploščati listi rumenega lokvanja (Nuphar luteum) si krčijo pot skozi goščo. Svetlolistni dristavec (Petamogeton lucens) se pa na dolgih steblih ali steklih bori za obstanek, ki mu ga omogoča le svetloba. Vse te rastline imajo vsaka svoj posebni barvni odtenek, da se nam vidi akvarij kakor prepleten z raznimi trakovi zelenja.

—⊙—

Čim so se prvi žarki razlegli po gladini, so se dvignile ribice urno navzgor, kjer se lagodno zibljejo v toploti, saj so mlačnovodnice, omiljene vrste živorodnih zobokrapov, ki jim pravimo kratko gupi (Girardinus guppyi). Samice so postavne, saj dosežejo dolžino vžigalice, vse so pa trebušaste, noseče. Pod samicami se pa sučejo njih samci. Ti prekašajo po svoji mavrični pisanosti, ljubkosti in malenkosti — saj niso daljši od širine moškega palca — skoraj vsako drugo ribo. Strašno so zaljubljeni. Pri snubitvi nas spominjajo na ruševca, ki spomladi — na višjih legah v snegu — izvaja svoj ljubezenski ples, s togo razpetimi krili, globoko k tlom potisnjeno glavo in ganljivim, kokoškam srce raztapljajočim gruljenjem. Prav tako se vedejo naše zahdnoindijski pisanci, samo s to razliko, da snubijo ves dan, ruševec pa le zjutraj in zvečer. V stoječih vodah svoje domovine, torej na otokih Trinidadu, Barbadošu ter v Guayani se potikajo v ogromnih množinah, uničujejo pa ličinke nevarno mrzlico razširjajočih komarjev in mušic.

Res so redko pestri naši možički. Ob straneh po več črnih ali pa rdečih majcenih, okroglih ali pa ovalnih peg na modrorumeni, kovinasto se bleščeči podlagi jim ne najdeš para. Ko naskakujejo svoje izvoljenke — navadno se lotijo kar po dva, trije kake samice, pa kakor se komu posreči! — sta jim pa tudi pisani hrbtna in repna plavut pri snubitvi razprostrti nalik dvema zastavicama.

Čim prodre sonce do dna, se poda ta življenja žejna družba tudi navzdol, se lovi in podi, se postavlja in bega, se zbira in razkroplja po vseh oglih, obira alge, hlastá po koruznem zdrobu, ščiplje in zabava polže, se ženi in razplaja, — tu ni miru ne počitka. Samice, ki so ravno pred povojem, spremlja po več moških babic, namreč samci, in če ne gre pri kakem mladiču gladko, poseže kak možiček vmes, ga potegne ven ter ga v vnemi tudi pojé, nakar se začno utrinjati ostali mladiči v kratkih presledkih in — v kolikor si jih ostali gupi ne privoščijo, jih polovi gojitelj vsakodnevno z gladine, ter jih spravi v majhen akvarij, kjer pri dobri hrani (moki) hitro dorastejo od ½ na 1½ cm, nakar so sposobni, da živé brez nevarnosti med večjimi.

—⊙—

V akvariju so seveda tudi druge živalice, ki jih je prebudilo vzhajajoče sonce. Rdeči svitki romajo z dostojno počasnostjo po steblih in obirajo alge, večina njih je že brez tipalk, ker jim jih pisančki odščipajo. Kak kalužnik na dnu išče s potrebno zbranostjo in temeljitostjo po koruznem zdrobu, korenčice se plazijo po sočnih, mehkih vršičkih rastlin, drugi majhni slinarji pa plavajo na gladini in pobirajo drobce ribje hrane. Skoraj nemogoče je preprečiti, da ne bi prenesli z živo hrano (torej z bolhami in samooki) še kake druge vodne živalce v posodo. Tu se vrte v najmanjših lupinicah razni račiči. Majcen hroščič pleza po vejicah. Kakor glava bucike velike vodne pršice se prestavljajo od stebla na steblo. Tam na kabombi sta dva tolovaja, dve majhni ličinki kačjih pastirjev s krpastimi dihalkami na repu; venomer iztegujeta svoje lovske naprave proti bolham in plavutim rib. Na nezaraslih mestih plavajo debeloglave ličinke komarjev sunkoma navzgor in navzdol in — glej ga šmenta, se pomika kratko, tenko stebelce kar samo po ribogojnici. Šele če prav dobro pogledamo, vidimo na enem koncu začarenega stebelca drobne nožice mušične ličinke, ki molé iz votlega stebelca in ki nam tudi pojasnjujejo to čarovnijo. — Vse to oživi ob sončnem vzhodu in nam nudi očarljivo sliko vodnega življenja.

Ni treba posebno naglašati, da je priroda pač najprimernejše, da, neobhodno sredstvo za dvig srčne omike, saj nam poraja njena lepota v duhu in v srcu le lepoto, ki je človeštvu tako potrebna. Po lepoti duhà in srca — in le po njej — je človeštvu zajamčena boljša bodočnost.

O. S.

Smeh razodeva človeka

Smeh je ena izmed najprvotnejših oblik za izražanje čustev in ravno zaradi tega se ne vprašujemo nikoli, zakaj se prav za prav smejemo. Toda za temi stvarmi, ki so same ob sebi umevne, se skrivajo najčešče za znanost najgloblji problemi. Ali je smeh res samo izraz veselja in sproščenja? Vsak ve, da se človek ne smeje samo iz veselja, ampak tudi iz obupa, groze, jeze, torej iz najrazličnejših razlogov.

Trije razlogi se tu odražajo: smeh kot obramba, kot izenačenje notranje napetosti in kot napad.

Dober primer za prvo vrsto smeha je smeh iz zadrege. Ljudem, ki so premalo odrezavi, se večkrat zgodi, da ne najdejo v primernem trenutku primernega odgovora in se le zasmejeo. Tudi zasmehljivi smeh, torej podsmeh, spada dostikrat v to vrsto in prikriva človekovo notranjo zadrego in nezmožnost.

Iz čisto drugih vzrokov prihaja besni, obupni smeh, a tudi razposajeno srečni smeh. V teh primerih gre za močno duševno napetost, ki jo smeh sprosti. Smeh in jok učinkujeta tu v obeh primerih ko varnostni zaklopnici.

Nekaj drugega je napadalni smeh. Kdor se smeje na primer človeku, ki je v nebogljivem in smešnem položaju, se smeje v občutku, da stoji nad tem človekom, da ga prekaša. Ta občutek lastne moči pa je ugoden in to ugodje je vzrok smehu, medtem ko je pri izenačevalnem smehu ugodje samo posledica smeha.

Kdaj se kdo smeje, to je lahko značilno za njegov značaj. Kdor vidi na primer sočloveka v smešnem položaju, iz katerega si zna pomagati, se lahko nad njim smeje, ali pa mu skuša pomagati. Ta dva načina vedenja dajeta seveda dober vpogled v človeško duševnost. Ne le posameznik, ampak tudi cela ljudstva se lahko smejejo na čisto samobiten način. Narod, ki je ustvaril Don Quichota z njegovo groteskno patetiko, in na drugi strani narod, ki je ustvaril Tila Eulenspiegla, ki je za vso svojo norčavostjo o vrednosti vsega posvetnega razmišljajoči filozof, moreta biti duševno različna naroda. Smeh izdaja mnogo, česar besede ne povedo!

Še tole: Smeh na samoglasnike a, e in o razodevajo veselega, odkritosrčnega človeka, na samoglasnika i in u pa neodkritosrčne in odbijajoče značaje.

Dan borbe ob Miusu

Nemški vojni poročevalec Günter Brost poroča:

Dan velike borbe ob Miusu! Vroče pripeka sonce na požgano stepno travo. Na stotine sovjetskih topov in metalcev granat bobna brez odmora proti nemškim postojankam. Salve se vsipajo od vsepovsod v vse mogoče smeri. Sovražni bojni letalci v spremstvu lovcev posegajo v zaporednih valovih in v nizkem poletu v boj. Topovi poljske divizije proti letalom so prejeli ukaz, naj za vsako ceno ustavijo sovjetski napad proti neki postojanki. Boljševiki napadajo iz globeli. Sedaj gre za to, da se Nemcem zopet omogoči zavzetje prejšnjih postojank. Oklepni kolosi se z velikim truščem pomikajo naprej, na desnem krilu jih ščitijo topovi protiletalske obrambe. S težkimi izgubami se sovjetski vojaki slednjič umaknejo iz nemških postojank.

Toda sovražnik še vedno zagrizeno vztraja na svojem cilju. Iz naselja, ki leži na dnu globeli ter sestoji samo še iz ilovnatih razvalin bivših stavb, se nikakor noče umakniti. Njegova pehota nastopi pod kritjem morilnega bobnečega ognja v takojšnjem protinapadu. Z nasprotnih pobočij ter iz vasi podpira delo sovražne pehote kakih 30 tankov, ki neprestano rigajo iz topovskih žrel. Tudi strojnice se oglašajo vmes. Nemške granate udarjajo tik pred sovražnikom in v tem trenutku, ki postaja za sovjete kritičen, se težek sovjetski tank, »T 34« zrine naprej ter se pripiaži tik pred nas. Samo naša dva skrajna protiletalska topa vidita nasprotno pošast, ki grozi s svojim rilcem, obrnjenim proti nam. K sreči ima nemška vojska med seboj višjega stražmojstra, ki je sestrelil že šest sovražnih oklepnikov. »T 34« moža ne prestraši. Kratka, odsekana povelja, strel iz topa, za njim še eden in sovražni velikan se mora ustaviti. V nekaj trenutkih se razleti na kose. Toda sovražnik še vedno noče mirovati. Na mesto uničenega tanka se pomika pet novih oklepnih vozil, ki rinejo iz globeli navzgor. Vsi ti oklepniki začno streljati proti Nemcem, ki uničijo sovražne tanke drugega za drugim. Potem se oglasijo strojnice, ki napravijo velike vrzeli v vrstah sovražnih grenadirjev.

Sovražnik še vedno ne odneha. Na novo se pojavijo štirje oklepniki, med njimi nov 45-tonski tank, ki se usmerijo proti nemškim vrstam. Top višjega narednika je že izstrelil svojo zadnjo granato proti oklepnim vozilom in se pelje nazaj po municijo. Na njegovo mesto stopi drugi vojak, ki prav kmalu pogodi drugi tank v polno. Dve granati zadoščata, da postane oklepnik neuporaben za borbo. Gost črn dim ovije oba uničena ruska tanka. Tretji »T 34«, ki je očividno spoznal nemško premoč, se ne upa iz kritja. Nizki nemški top, ki stoji v neki udrtini na zemlji, ga s svojimi izstrelki jedva doseže. Zopet sledi izstrelek in tank je zadet na najbolj bolečem mestu. Posamičen protiletalski top pa stoji še vedno tam kjer je bil, medtem ko povzemajo ostali topovi borbo proti sovražnim pehotnim in tankovskim postojankam.

Po tem revnem protinapadu sovražnik za tisti dan ustavi svoje poskuse, da bi prodrl nemško fronto. Preostali sovjetski tankovski vojaki pa so zajeti in morajo oditi v ujetništvo. S tem uspehom topniškega orožja je nemškim četam omogočeno, da preidejo v napad. In res, naslednji dan prinese popolno razčiščenje. Sovražnika potisnejo najprej v dolino, tam ga stisnejo in naposled uničijo.

»Nehvaležnost je plačilo sveta« pravijo tisti, ki nikdar niso resnično delili dobrot.

Le pristno je pravo in pravo je pristno.

Vedno moder biti — to ni modro!

Gram modrosti odtehta tone učenosti.

Zatemnitev od 21. do 6.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

odreja

spričo odredb 6. junija 1941 št. 42. in 7. avgusta 1943 št. 83.

in uvidevajoč potrebo, da se določi nov urnik za upoštevanje predpisov o zatemnitvi:

Čl. 1. S ponedeljkom 30. avgusta 1943 do novih odredb se morajo predpisi o zatemnitvi upoštevati od 21. do 6. ure.

Čl. 2. Drugi predpisi, vsebovani v odredbi 6. junija 1941 št. 42., ostanejo neizpremenjeni.

Ljubljana, 29. avgusta 1943.

Visoki komisar Gen. **Riccardo Moizo**

Oddaja odrezkov živilskih nakaznic

Ljubljanski mestni preskrbovalni urad bo prevzemal odrezke živilskih nakaznic za avgust v sobi št. 8 v Mestnem domu na Krekovem trgu 2-II po naslednjem redu: dne 2. septembra od trgovcev z začetnico A, 3. septembra pridejo na vrsto trgovci z začetnico B, 4. septembra z začetnicami C do F, 6. septembra z začetnicami G in H, 7. septembra z začetnicami I in J, dne 8. septembra z začetnicami K do Kom, dne 9. septembra z začetnicami zlogi Kon do konca, 10. septembra z začetnico L, 11. septembra z začetnim zlogom Ma, 13. septembra z začetnimi zlogi Me do konca, dne 14. septembra z začetnicami N in O, dne 15. septembra z začetnicami P do Pir, dne 16. septembra z začetnicami Pi do konca, 17. septembra z začetnicama R in S, dne 18. septembra z začetnicama Š in T, dne 20. septembra z začetnicama U in V ter 21. septembra z začetnicama Z in Ž.

Od pekov bo mestni preskrbovalni urad prevzemal odrezke tako, da pridejo na vrsto 22. septembra peki z začetnicami A do J, 23. septembra z začetnicami K do O, 24. septembra z začetnicama P in R ter 25. septembra peki z začetnicami S do Ž.

Spet se opozarjajo trgovci in peki, naj oddajajo odrezke samo zanje določene dni, da ne bi tratili časa onim, ki bodo oddali odrezke določeni dan.

Na pasice odrezkov, ki morajo biti še nadalje dvojne, je treba na obe označiti **vrsto blaga**, ki ga predstavlja posamezni snopič, a število odrezkov in odpadajočo količino blaga je treba napisati samo na eno pasico snopiča. Posebej pa se opozarjajo peki, naj ne lepijo odrezkov zmešano, temveč vsako vrsto odrezkov zase, da bo mogoč hitrejši pregled in natančnejše poslovanje.

Dodeljevanje kuriva podnajemnikom

V svrho dodelitve kuriva za ogrevalno dobo od 1. oktobra 1943 do 31. marca 1944 mora vsak podnajemnik, ki potrebuje kurivo za ogrevanje svoje sobe, izpolniti posebno prijavo, ki jo prejme pri Pokrajinskem svetu korporacij, uradu za kurivo, Beethovnova 10. Prijavne tiskovine se bodo razdeljevale podnajemnikom v času od 30. avgusta do 4. septembra, in sicer samo med popoldanskimi uradnimi urami od 16 do 19. Izpolnjena in overjena prijava se mora vrniti uradu za kurivo najpozneje do 11. septembra, prav tako samo med popoldanskimi uradnimi urami. Poznejše prijave se ne bodo mogle upoštevati in se zamudnikom nakaznice ne bodo izdajale. Ob izročitvi prijave mora vsak prosilec predložiti tudi najemno pogodbo in prijavnico anagrafskega urada o bivanju.

Z avgustom gre poletje...

Kadar proti koncu avgusta pride deževje, je vročina za tisto leto odpravljena. Tako je tudi letos. Še pred nekaj dnevi smo se kuhali v vročini, ki je presegla lansko, zdaj pa že polagamo gremo v jesen. Ozračje se je zlasti v soboto po nočnem deževju močno osvežilo in je živo srebro doseglo komaj 19.2° (še v petek smo imeli 25.8° C). Kljub precej visokemu stanju barometra se nebo ni zjasnilo, bilo je v nedeljskem jutru pooblačeno, jutranja temperatura pa je bila 14.8° C. Polagoma je zmagovalo sonce. Priroda dobiva popolnoma jesensko lice, ki bo tem lepše, ko nam spet posije sonce, saj lepih dni še ni konec, sončna jesen pa je na Slovenskem sploh najlepši letni čas.

RADIO LJUBLJANA

PONEDELJEK, 30. AVGUSTA 1943:

7.30: Pesmi in napevi. — 8.00: Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 12.20: Plošče. — 12.30: Poročila v slovenščini. — 12.45: Napolitanske pesmi. — 13.00: Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 13.10: Poročilo Vrhovnega Poveljstva v slovenščini. — 13.20: Orkester vodi dirigent Tansini. — 14.00: Poročila v italijanščini. — 14.10: Orkestralno glasbo vodi dirigent Petralia. — 15.00: Poročila v slovenščini. — 17.00: Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 17.15: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. Orkestralna glasba. — 19.00: »Govorimo italijansko«, poučuje prof. dr. Stanko Leben. — 19.30: Poročila v slovenščini. — 19.45: Lahka glasba. — 20.30: Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 21.30: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec, sodeluje sopranistka Valerija Heybal. Operna glasba. — 22.00: Filmska glasba. Orkester vodi dirigent Zeme. — 22.30: Iz znanih oper. Donizetti: Lucia di Lammermoor. — 23.00: Poročila v italijanščini. — 23.10—23.30: Orkester Cetra vodi dirigent Barzizza.

Urejuje Davorin Ravljen. — Izdaja za konzorcij »Jutra« Stanko Virant. — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran. — Za inseratni del je odgovoren Ljubomir Volčič. — Vsi v Ljubljani.